

Marian BUDZYŃSKI, Krystyna CHMIEL

**Frekwencja urodzin źrebiąt w polskich stadninach koni czystej krwi arabskiej
w powiązaniu z ich dzielnością wyścigową**

Frequency of Foalings in Polish Studs of Purebred Arabian Horses in Connection with Their Racing
Achievements

W hodowli koni ras czystych, poddawanych wyścigowym próbom dzielności, dąży się do takiego ustawienia sezonu rozplodowego, aby wyżebrzenia koncentrowały się w jak najkrótszym czasie. Chodzi o to, aby wśród koni z jednego rocznika, mających następnie współzawodniczyć ze sobą, do minimum zredukować różnice wywołane przez wcześniejsze bądź późniejsze urodzenie. Ocena, w jakim stopniu się to udało w polskiej hodowli koni czystej krwi arabskiej, jest jednym z zadań niniejszej pracy.

Jednocześnie z oceną badanego zjawiska stało się możliwe stwierdzenie, czy i jaki wpływ ma miesiąc urodzenia na dzielność wyścigową koni arabskich. Takie zależności były już badane w odniesieniu do koni różnych ras, w tym i arabskiej (4, 5, 7), lecz jako miernik wartości użytkowej przyjmowane były kryteria nie zawsze dostatecznie obiektywne i porównywalne w obrębie lat. Toteż drugim celem badawczym pracy stało się zbadanie wpływu miesiąca urodzenia na dzielność wyścigową koni czystej krwi przy użyciu najnowszych metod opracowanych przez nasz zespół (1).

MATERIAŁ I METODY

Badaniem objęto przychowek czystej krwi arabskiej urodzony w stadninach państwowych Białka, Janów Podlaski, Kurozwęki i Michałów w rocznikach 1979–1989. Konie hodowli prywatnej nie zostały włączone, gdyż stanowiły zbyt małą grupkę, aby była ona porównywalna. Łącznie wynosiło to 1514 osobników. Na podstawie kolejnych dodatków do X, XI i XII Tomów PASB (2) wydzielono stawki koni urodzonych w styczniu, lutym, marcu, kwietniu oraz (łącznie) w maju

Tab. 1. Odsetki źrebiąt urodzonych w poszczególnych miesiącach dla poszczególnych stadnin państwowych i całej populacji krajowej koni czystej krwi arabskiej

Percentages of foals born in separate months for specified studs and the whole Polish purebred Arabian stock

Miesiąc	Białka			Janów Podlaski			Kurozwęki			Michałów			Łącznie
	min.	max.	średnio	min.	max.	średnio	min.	max.	średnio	min.	max.	średnio	
I	22,22	64,28	40,94	21,43	46,51	34,25	31,81	55,17	45,45	32,43	74,42	48,11	42,27
II	11,76	35,72	23,62	9,30	35,85	23,48	4,55	51,85	27,27	13,95	35,13	25,49	25,03
III	0,00	30,00	18,11	12,50	38,29	22,50	7,41	31,81	15,99	6,97	23,91	15,44	18,16
IV	0,00	22,22	12,60	9,26	23,23	17,22	0,00	27,37	8,78	4,35	18,91	9,69	12,29
V i dalsze	0,00	11,11	4,73	0,00	11,91	2,55	0,00	4,55	2,51	0,00	6,52	1,27	2,25

Tab. 2. Stopień objęcia próbami dzielności i średnia wartość użytkowa koni czystej krwi arabskiej urodzonych w poszczególnych miesiącach
Grade of submitting to race trials and average use value of purebred Arabian horses born in separate months

Miesiąc	Białka		Janów Podlaski		Kurozwęki		Michałów		Łącznie	
	% koni biegających	średnio Wp	% koni biegających	średnio Wp	% koni biegających	średnio Wp	% koni biegających	średnio Wp	% koni biegających	średnio Wp
I	80,64	0,72	81,97	1,31	65,17	1,07	74,35	0,89	75,05	1,04
II	88,88	1,46	71,23	1,49	73,68	1,39	65,12	1,34	70,94	1,41
III	60,00	0,78	60,49	1,04	81,08	1,10	71,43	0,90	67,93	1,00
IV	81,81	0,99	73,44	1,69	84,21	1,72	75,00	0,71	76,19	1,38
V i dalsze	80,00	1,51	77,78	1,51	80,00	1,27	83,33	1,09	80,00	1,33

i później. Obliczone zostały odsetki urodzeń przypadających w danym miesiącu na każdą stadnię oraz łącznie odsetki przychówka urodzonego w kolejnych miesiącach.

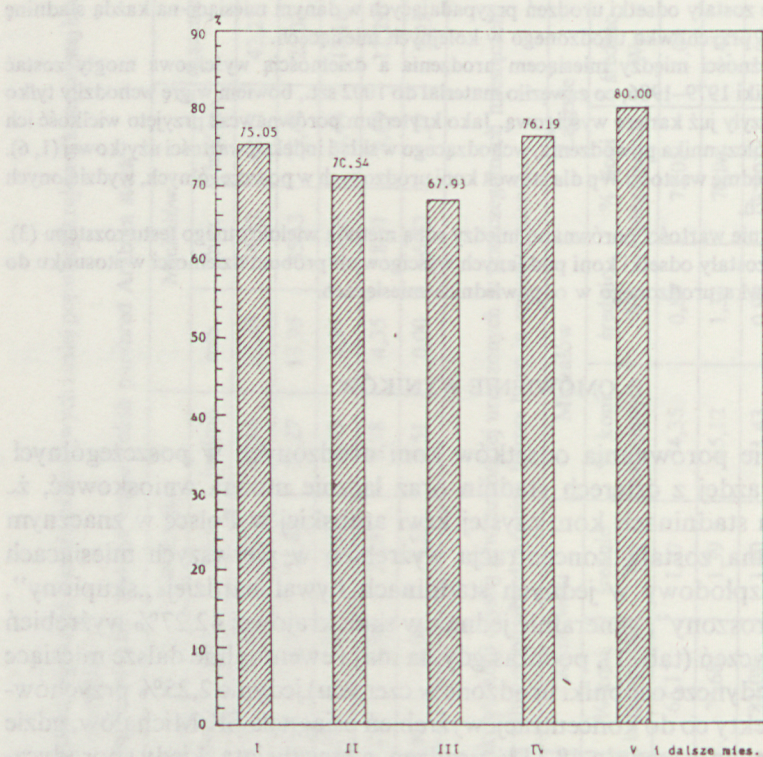
Do badań zależności między miesiącem urodzenia a dzielnością wyścigową mogły zostać wykorzystane roczniki 1979–1986, co zawęziło materiał do 1002 szt., bowiem w grę wchodziły tylko konie, które zakończyły już karierę wyścigową. Jako kryterium porównawcze przyjęto wielkość ich maksymalnego współczynnika powodzenia, wchodzącego w skład indeksu wartości użytkowej (1, 6). Obliczone zostały średnie wartości Wp dla stawek koni urodzonych w poszczególnych, wydzielonych uprzednio miesiącach.

Otrzymane średnie wartości porównano między sobą metodą wielokrotnego testu rozstępu (3). Obliczone również zostały odsetki koni poddanych wyścigowym próbom dzielności w stosunku do liczebności przychówka urodzonego w odpowiednich miesiącach.

OMÓWIENIE WYNIKÓW

Na podstawie porównania odsetków koni urodzonych w poszczególnych miesiącach w każdej z czterech stadnin oraz łącznie można wnioskować, że w państwowych stadninach koni czystej krwi arabskiej w Polsce w znacznym stopniu dokonana została koncentracja wyźrebien w pierwszych miesiącach roku. Sezon rozplodowy w jednych stadninach był bardziej „skupiony”, w innych „rozproszony”, generalnie jednak w skali krajowej 42,27% wyźrebien przypadło na styczeń (tab. 1), podczas gdy na maj i ewentualnie dalsze miesiące (chodzi tu o pojedyncze osobniki urodzone w czerwcu) jedynie 2,25% przychówka. Najlepsze efekty co do koncentracji wyźrebien osiągnęła SK Michałów, gdzie na styczeń przypadało średnio 48,11% urodzeń, a bywały lata, kiedy sporadycznie osiągano jeszcze lepsze wyniki: maksymalnie 74,42% urodzeń w styczniu. Najbardziej „wydłużony” był sezon rozplodowy w SK Białka (liczone dopiero od r. 1983, kiedy ta nowa stadnina zaczęła działać na szerszą skalę), gdyż tam odnotowano najwyższy średni odsetek (4,73%) urodzeń majowych. Najmniejszy odsetek wyźrebien w styczniu (34,25%), przy najbardziej równomiernym rozłożeniu wyźrebien w lutym, marcu i kwietniu, odnotowano w SK Janów Podlaski.

Stopień objęcia wyścigowymi próbami dzielności przychówka urodzonego w poszczególnych miesiącach (tab. 2, ryc. 1) wahał się od 67,93% (marzec) do 80,00% (maj). Najniższy odsetek przychówka wysłanego na tor w marcu pokrywał się z najniższym średnim Wp osiągniętym przez konie urodzone w tym miesiącu (tab. 2, ryc. 2). Nie daje to jednak podstaw do wnioskowania, że zachodzi tu jakaś prawidłowość, gdyż różnice między średnimi Wp przychówka urodzonego w badanych miesiącach nie są statystycznie istotne. Porównywalnie najwyższe średnie współczynniki powodzenia na sztukę wystąpiły u koni urodzonych w lutym (1,41) i w kwietniu (1,38). Jest to jednak przypuszczalnie wywołane tym, że w badanych rocznikach akurat z tych miesięcy pochodziła największa liczba zwycięzców gonitw klasycznych, których wysokie osobnicze wartości Wp zawyżają średnie dla tych miesięcy. Ponieważ jednak na wysokie

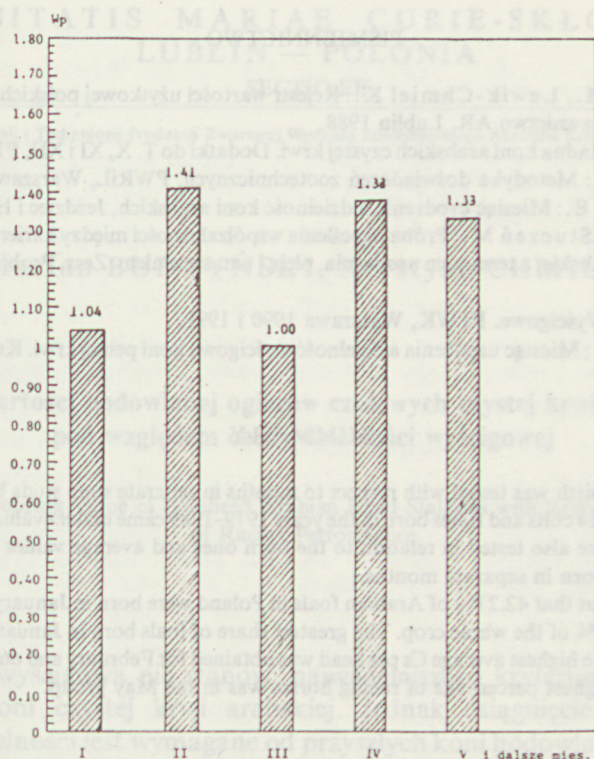

Ryc. 1. Odsetki koni biegających w stosunku do urodzonych w poszczególnych miesiącach
Percentages of racing horses in relation to the born ones for separate months

wyniki koni miał wpływ nie tyle miesiąc ich urodzenia, co raczej dziedziczne uzdolnienia do biegania oraz trening, nie można wysnuwać wniosku, że akurat te miesiące sprzyjają urodzeniom derbistów czy oaksistek. Tym bardziej, że zgodnie z uzyskanymi średnimi najwyższy stopień objęcia próbami dzielności oraz trzeci co do wielkości średni współczynnik powodzenia wykazuje stawka „majowa”, choć źrebięta urodzone o tej porze zwykle są uważane za słabiej rozwinięte od reszty rocznika. Wynika stąd, że w populacji koni czystej krwi arabskiej urodzonych w badanych rocznikach miesiąc urodzenia nie jest czynnikiem wpływającym w stopniu istotnym na dzielność wyścigową koni tej rasy.

WNIOSKI

1. W państwowych stadninach koni czystej krwi arabskiej w Polsce w rocznikach 1979–1989 zostało osiągnięte skoncentrowanie wyźrebien w okresie

Ryc. 2. Średnie wartości Wp dla stawek koni urodzonych w poszczególnych miesiącach
Average values of Cs for groups of horses born in separate months

styczeń — maj, przy czym na styczeń przypadał największy (średnio 42,27%) odsetek urodzeń.

2. Najwyższy stopień skrócenia sezonu rozplodowego został osiągnięty w SK Michałów, gdzie uzyskano najwyższe w porównaniu z innymi stadninami odsetki wyźrebień w styczniu, a najniższe w maju.

3. Najwyższy stopień objęcia urodzonego przychówku próbami dzielności dotyczył najmniej licznej grupy źrebiąt urodzonych w maju.

4. Stosunkowo najwyższe średnie współczynniki powodzenia na sztukę osiągnęły grupy przychówku urodzonego w lutym i kwietniu, zaś najniższe — w styczniu i marcu.

5. Nie stwierdzono jednakże statystycznie istotnej różnicy między średnimi Wp przychówku urodzonego w różnych miesiącach.

PIŚMIENNICTWO

1. Budzyński M., Lewik-Chmiel K.: Rejestr wartości użytkowej polskich koni czystej krwi arabskiej. Wydawnictwo AR, Lublin 1988.
2. Polska księga stadna koni arabskich czystej krwi. Dodatki do T. X, XI i XII, PTWK, Warszawa.
3. Ruszczyk Z.: Metodyka doświadczeń zootechnicznych. PWRiL, Warszawa 1978.
4. Skorkowski E.: Miesiąc urodzenia a dzielność koni arabskich, *Jeździec i Hodowca*, 7, 1939.
5. Sobczak Z., Stuczeń M.: Próba określenia współzależności między karierą wyścigową koni czystej krwi arabskiej a terminem urodzenia, płcią i umaszczeniem. *Zesz. Probl. Post. Nauk Rol.*, z. 345, 1988.
6. Wiadomości Wyścigowe. PTWK, Warszawa 1990 i 1991.
7. Zwoliński J.: Miesiąc urodzenia a dzielność wyścigowa koni pełnej krwi. *Koń Polski*, 4, 1966.

SUMMARY

Frequency of birth was tested with respect to months in separate state studs breeding purebred Arabian horses. 1514 colts and fillies born in the years 1979–1989 came under evaluation. Percentages of raced horses were also tested in relation to the born ones and average values of Cs per head in groups of horses born in separate months.

It was found out that 42.27% of Arabian foals in Poland were born in January, whereas in May and later only 2.25% of the whole crop. The greatest share of foals born in January descended from Michałów Stud. The highest average Cs per head was obtained for February and only a little lower for April, when the highest percentage of racing horses was in the May group.